

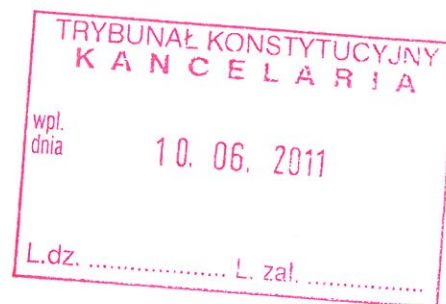

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, 10 czerwca 2011 r.

Sygn. akt P 42/10

BAS-WPTK-2222/10

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 27 pkt 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam wyjaśnienia w sprawie pytania prawnego Sądu Okręgowego w Warszawie – XXV Wydział Cywilny z dnia 10 sierpnia 2010 r. (sygn. akt P 42/10), jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania** na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

I. Stan faktyczny i przedmiot kontroli

1. Pytanie prawne Sądu Okręgowego w Warszawie – XXV Wydział Cywilny (dalej jako: pytający sąd) zostało zadane na tle następującego stanu faktycznego. W dniu 26 października 2007 r. powód – K Ch , wystąpił do W S M z wnioskiem o ustanowienie i przeniesienie na jego rzecz własności lokalu użytkowego, do którego przysługiwało mu dotychczas – jako członkowi spółdzielni – spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Spółdzielnia podjęła czynności niezbędne do zadośćuczynienia żądaniu powoda, ostatecznie jednak odmówiła zawarcia przedmiotowej umowy. W rezultacie, 14 grudnia 2009 r. powód wystąpił do pytającego sądu z żądaniem wydania orzeczenia zastępującego oświadczenie woli o ustanowieniu i przeniesieniu na jego rzecz odrębnej własności lokalu użytkowego.

2. Po pewnych wahaniach, przesądzonych ostatecznie postanowieniem z dnia 20 października 2010 r., pytający sąd wskazał jako przedmiot kontroli w niniejszej sprawie przepisy art. 12 ust. 1 oraz art. 17¹⁴ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.; dalej jako: u.s.m.). Przepisy te określają zasady tzw. przekształcania spółdzielczych praw do lokali – tj., odpowiednio, spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego i spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu – w prawo odrębnej własności lokalu, a ściślej – wskazują przesłanki powstania i wymagalności roszczenia o przeniesienie własności lokalu, przysługującego uprawnionemu z tytułu ww. praw spółdzielczych. Pytający sąd sprecyzował również w przywołanym postanowieniu, że przedmiotem jego wątpliwości konstytucyjnych są zaskarżone przepisy w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 223, poz. 1779; dalej jako: ustawa zmieniająca z 2009 r.) – tj. w brzmieniu aktualnie obowiązującym.

3. Zgodnie z art. 12 ust. 1 u.s.m.: „Na pisemne żądanie członka, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielnia jest obowiązana zawrzeć z tym członkiem umowę przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez niego:

1) spłaty przypadającej na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami, a jeżeli spółdzielnia skorzystała z pomocy uzyskanej ze środków publicznych lub z innych środków – spłaty przypadającej na ten lokal części umorzenia kredytu w kwocie podlegającej odprowadzeniu przez spółdzielnię do budżetu państwa,

2) spłaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1”.

Natomiast według art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m.: „Na pisemne żądanie członka lub osoby niebędącej członkiem spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, spółdzielnia mieszkaniowa jest obowiązana zawrzeć umowę przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez niego:

1) spłaty przypadających na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami,

2) spłaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1”.

4. Kwestionowane przez pytający sąd przepisy regulują powstanie, tryb i realizację roszczenia członka spółdzielni mieszkaniowej (a w wypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu – także osoby niebędącej członkiem) o przeniesienie własności lokalu (odpowiednio: mieszkalnego lub także użytkowego). W toku obowiązywania ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ich treść podlegała pewnym zmianom, przy czym z punktu widzenia niniejszej sprawy kluczowe znaczenie mają zmiany dokonane ustawą z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873 ze zm.; dalej jako: ustawa zmieniająca z 2007 r.) oraz – jak już wspomniano – ustawą zmieniającą z 2009 r. Ta ostatnia zmiana nastąpiła w rezultacie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 grudnia 2008 r. (sygn. akt P 16/08), w którym orzekł on, że: „Art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych [...] w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka

spółdzielni wyłącznie spółat, o których mowa w pkt 1-3 tego przepisu, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 21 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”, zaś „Art. 17¹⁴ ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni lub osobę niebędącą członkiem spółdzielni wyłącznie spółat, o których mowa w pkt 1 i 2 tego przepisu, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 21 ust. 2 Konstytucji”, odraczając jednocześnie datę utraty mocy obowiązującej przez zdyskwalifikowane przepisy na okres 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw (tj. do 30 grudnia 2009 r.). W tym też dniu weszła w życie ustawa zmieniająca z 2009 r.

II. Analiza formalnoprawna

1. W myśl art. 193 Konstytucji: „Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem”. Normę tę powtarza art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102 poz. 643 ze zm.; dalej jako: u. TK). W konsekwencji, w orzecznictwie i doktrynie wymogi formalne określające dopuszczalność pytania prawnego są ujmowane w postaci trzech przesłanek: (a) podmiotowej – według której z pytaniem prawnym może wystąpić jedynie sąd, rozumiany jako państwowy organ władzy sądowniczej, odrębny i niezależny od legislatury i egzekutywy; (b) przedmiotowej – w myśl której przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie ocena zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą; (c) funkcjonalnej – która uzasadnia wystąpienie z pytaniem tylko wtedy, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się (zawistej) przed sądem (zob. przykładowo postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. akt P 13/99; 12 kwietnia 2000 r., sygn. akt P 14/99; 10 października 2000 r., sygn. akt P 10/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt P 16/03; 4 października 2010 r., sygn. akt P 12/08 oraz przywołane tam piśmiennictwo).

Dokonując wykładni przywołanych przepisów, Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że postępowanie zainicjowane pytaniem prawnym służy kontroli konstytucyjności prawa w związku z konkretną sprawą zawisłą przed sądem, na

gruncie której pojawiła się wątpliwość co do legalności lub co do konstytucyjności przepisu prawnego, który ma być zastosowany w tej właśnie sprawie (zob. wyrok TK z 6 marca 2002 r., sygn. akt P 7/00; postanowienie TK z 19 grudnia 2006 r., sygn. akt P 25/05). Merytorycznej kontroli Trybunału w trybie pytania prawnego podlegają zatem tylko te przepisy, od których interpretacji lub zastosowania zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed pytającym sądem (zob. wyrok TK z 16 listopada 2004 r., sygn. akt P 19/03). Także w doktrynie przyjmuje się, iż pytaniem prawnym można objąć wyłącznie ten przepis, który ma być podstawą rozstrzygnięcia sprawy (zob. L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2007, s. 360; B. Naleziński [w:] *Prawo konstytucyjne RP*, red. P. Sarnecki, Warszawa 2005, s. 416; M. Wiącek, *Pytanie prawne sądu do Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2011, s. 137 i n.).

2. W niniejszej sprawie pytający sąd argumentuje, że: „Odpowiedź na powyższe pytanie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia czy zgodnie z art. 12 oraz art. 17¹⁴ u.s.m. (w brzmieniu nadanym im przez art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw; Dz. U. z dnia 29 grudnia 2009 r. nr 223, poz. 1779) na pozwanej W S M w W ciąży obowiązek przeniesienia na rzecz jej członka K Ch, któremu przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego, własności tego lokalu wraz z udziałem w użytkowaniu wieczystym gruntu, i to na zasadach nieekwiwalentnych. W razie ziszczenia się określonych w powyższych przepisach przesłanek w przedmiotowej sprawie spowoduje to pozbawienie spółdzielni mieszkaniowej jej prawa własności (użytkowania wieczystego) czyli wywłaszczenie spółdzielni”. Stanowiska tego nie można jednak podzielić, z powodów nieco odmiennych w odniesieniu do każdego z obydwu zakwestionowanych przepisów.

3. Na tle okoliczności faktycznych przytoczonych przez pytający sąd jest bezsporne, że przedmiotem kontroli w niniejszym postępowaniu nie może być art. 12 ust. 1 u.s.m. – niezależnie od jego zmian oraz ram czasowych obowiązywania poszczególnych wersji. Powodowi w sprawie rozpoznawanej przez pytający sąd przysługuje bowiem własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego, a nie lokatorskie spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego. Skoro wskazany przepis nie

będzie stosowany przez pytający sąd, jego konstytucyjność nie może być oceniana w trybie kontroli konkretnej.

4. Prawdliwość subsumpcji dokonanej przez pytający sąd, a w konsekwencji – spełnienie formalnoprawnych przesłanek rozpoznania pytania prawnego – nasuwa zastrzeżenia także w wypadku art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m. Kluczowe znaczenie ma w tym kontekście rozstrzygnięcie zagadnień intertemporalnych, związanych ze zmianą stanu prawnego, jaka nastąpiła w 2009 r. oraz chronologią zdarzeń, jakie miały miejsce na tle sprawy zawisłej przed pytającym sądem. Jak już wspomniano, ustawa zmieniająca z 2009 r. weszła w życie 30 grudnia 2009 r. Problemy związane ze zmianą stanu prawnego w odniesieniu do tzw. sytuacji w toku rozwiązuje zaś jej art. 4 ust. 1, zgodnie z którym: „W przypadku wniosków złożonych:

- 1) przed dniem 31 lipca 2007 r., o których mowa w art. 11¹, art. 12, art. 17¹⁴, art. 17¹⁵, art. 39, art. 48 i art. 48¹ ustawy, o której mowa w art. 1 [czyli u.s.m. – uwaga własna], w brzmieniu obowiązującym przed tym dniem, oraz
 - 2) od dnia 31 lipca 2007 r. do dnia 29 grudnia 2009 r., o których mowa w art. 12, art. 17¹⁴ i art. 17¹⁵ ustawy, o której mowa w art. 1
- spółdzielnia jest obowiązana, po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 12 ust. 1, art. 17¹⁴ ust. 1 i art. 17¹⁵ ustawy, o której mowa w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym, do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu w terminie do dnia 30 czerwca 2010 r.”.

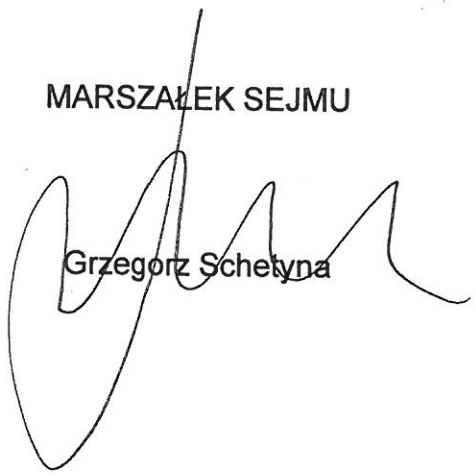
Dystansując się w tym miejscu od oceny *ratio* oraz prawidłowości stosowania takiej techniki legislacyjnej – zagadnienie to nie jest bowiem przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego w niniejszym postępowaniu – trzeba stwierdzić, że przywołany wyżej przepis obliguje sąd do zastosowania w sprawie powoda, który złożył wniosek o ustanowienie i przeniesienie własności lokalu użytkowego 26 października 2007 r., przepisu art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m. w brzmieniu dotychczasowym (obowiązującym przed 30 grudnia 2009 r.), nadanym przez art. 1 ustawy zmieniającej z 2007 r. Innymi słowy, ocena konstytucyjności art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m. w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 2009 r. nie ma znaczenia z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy zawisłej przed pytającym sądem.

5. Trzeba przy tym podkreślić, że braku przesłanki funkcjonalnej nie sanuje bliskość treściowa norm, które można wyprowadzić z art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m.

w brzmieniu sprzed i po nowelizacji z 18 grudnia 2009 r. Kontrola Trybunału Konstytucyjnego, w świetle jego orzecznictwa, dotyczy: „konkretnego, wskazanego we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej, przepisu prawnego względnie całego aktu normatywnego. Nie odnosi się zatem i nie wywiera skutku w stosunku do innych przepisów prawnych zawartych w tym samym lub innym akcie normatywnym, których normatywna treść jest zbliżona lub wręcz tożsama z tą, która była bezpośrednio przedmiotem oceny, wyrażonej w sentencji wyroku. Trybunał Konstytucyjny orzekając, zgodnie z art. 66 ustawy o TK, jest bowiem związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi. [...] Wyeliminowanie na skutek orzeczenia TK przepisu prawnego sprzecznego z Konstytucją nie wywiera [...] żadnego bezpośredniego skutku w stosunku do analogicznej regulacji, niebędącej wprost przedmiotem oceny Trybunału, a więc zarówno istniejącej już w systemie prawnym, jak i ponownie do niego wprowadzonej przez organy stanowiące prawo” (wyrok TK z 9 listopada 2005 r., sygn. akt P 11/05; zob. także wyroki TK z: 11 grudnia 2001 r., sygn. akt SK 16/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt K 24/03 i 5 listopada 2008 r., sygn. akt SK 79/06 oraz postanowienia TK z: 10 czerwca 1992 r., sygn. akt U 2/92 i 20 lipca 2004 r., sygn. akt SK 31/03).

6. W rezultacie należy uznać, że przesłanki dopuszczalności pytania prawnego określone w art. 193 Konstytucji oraz art. 3 u. TK nie zostały w niniejszej sprawie spełnione. Postępowanie w sprawie powinno zatem zostać **umorzone** na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 u. TK, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

MARSZAŁEK SEJMU

Grzegorz Schetyna